

ENDÜSTRİYEL ALAN ÇALIŞANLARININ COVID-19 ANTİVİRAL AŞILARI HAKKINDA BİLGİ DÜZEYİ VE TERCİHLERİ- AYDIN ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ ÖRNEĞİ

 Gül Özlem YILDIRIM¹

 Emine ONAY²

ÖZ

Amaç: COVID-19 Pandemi süreci, endüstriyel alan çalışanlarının yaşamın sürdürülmesi adına ne kadar önemli insanlar olduğunu ortaya koymuş, pandemi sürecinde bu kritik insan gücünün tutum ve davranışları da önemsenmiştir. Bu çalışmada, endüstriyel alan çalışanlarının COVID-19 antiviral aşıları hakkında bilgi durumları ve tercihlerinin, Aydın Ortaklar Organize Sanayi Bölgesi örneği üzerinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki araştırmada örneklem seçilmeyerek, belirlenen evrende aşılama programında aşılanan çalışanlardan tümüne ulaşılacak hedeflenmiştir. 512 çalışana 15.11.2021-15.01.2022 tarihleri arasında ulaşılmış olup, anket uygulanmıştır. Bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için t- testi ile ANOVA testi kullanılmıştır. İstatistiksel önemlilik için $p < 0,05$ kabul edilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların yaklaşık, %50,4'ü erkek ve %45,1 ile ilkokul mezunu dur. Araştırmaya katılan personelin yaş aralığı %35,5 ile 35-44 yaşdır. Sinovac veya Biontech aşısının tercih edilme durumuna bakıldığında ortalama 2,78 kişi sinovac aşısını, 3,75 kişi de biontech aşısını yaptırmak istediği tespit edilmiştir. Yaşın ve eğitim durumunun bilgi durumu ve tercih nedeni üzerindeki etkisi incenmiş ve 35-44 yaş arasında yer alan katılımcıların puan ortalaması (3,45) diğer yaş gruplarına göre ve lise mezunlarının puan ortalaması (3,50) diğer eğitim gruplarına göre anlamlı oranda yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Topluma aşılarla ilgili eğitim durumu ve yaş grubuna uygun eğitimlerin düzenlenmesi, pandemilerle mücadeleye önemli katkı sağlayacaktır. Yeni çalışmalarda aşı karşıtlığı ve aşı direnci ile ilgili değişkenlerin de değerlendirilmesi önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, Pandemi, Aşı, Bağışıklama

¹ Corresponding Author /Sorumlu Yazar, Dr. Öğrt.Üyesi, Ege Üniversitesi, Atatürk Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, İzmir, Türkiye, gul.ozlem.yildirim@ege.edu.tr

² Paramedik, Aydın 112 Acil Sağlık Hizmetleri; Yüksek Lisans Öğrencisi Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetleri ve Afet Yönetimi, İzmir, Türkiye, emine.onay@hotmail.com

KNOWLEDGE LEVEL AND PREFERENCES OF INDUSTRIAL AREA EMPLOYEES ABOUT COVID-19 ANTIVIRAL VACCINES - CASE OF AYDIN ORGANIZED INDUSTRIAL ZONE

ABSTRACT

Objective: COVID-19 pandemic has demonstrated how crucial the industrial area employees for the sustainability of life are, and thus their attitude and behavior have attracted attention. This study aims to evaluate the COVID vaccine knowledge and preferences of Aydın Ortaklar organized industrial area employees.

Materials and Methods: In this cross-sectional study, it was aimed to reach all the employees who were vaccinated among the specified population. In total, 512 personnel were contacted between 15.11.2021 and 15.01.2022 and a questionnaire was applied. To determine the relationship between dependent and independent variables, t-test and ANOVA test were used. $P < 0.05$ was accepted for statistical significance.

Results: Approximately 50,4% of the participants were male and 45,1% were primary school graduates. In terms of age, 35,5% of participants fell in range of 35-44. Considering the preference of Sinovac or Biontech vaccine, it was determined that a mean of 2.78 participants wanted Sinovac and 3.75 participants wanted Biontech vaccine. The effect of age and education status on vaccine knowledge and preference was evaluated. The mean score (3.45) of participants in the age group of 35-44 was found to be higher than the other age groups. Likewise, the mean score of high school graduates (3.50) was significantly higher than the other education groups.

Conclusion: Implementation of educational programs that are to be structured according to the age and graduation levels in the society will significantly contribute to the struggle against pandemics. In novel studies, it is necessary to include questions related to anti-vaccination and vaccine resistance, and to evaluate these variables.

Keywords: COVID-19, Pandemic, Vaccine, Immunization

GİRİŞ

Coronavirüsler, uzun yıllardır bilinen coronaviridae familyasından 24 benzer türe sahip pozitif polariteli, tek sarmallı RNA virüsleridir. Bu coronaviridae ailesi, farklı genetik özelliklerine göre ayrıca α , β , λ ve δ olarak kategorize edilir. Bununla birlikte, bunlar arasında yalnızca alfa (α) ve beta (β) coronavirüs cinsleri, memeli ve insanlar için patojeniktir (Gül vd., 2020). Kasım 2019'da ortaya çıkmasından bu yana, DSÖ ve ülke idarelerinin, enfeksiyonu kontrol altına almak için özenli çabalarına rağmen, esasen bu virüsün oldukça bulaşıcı doğası nedeniyle dünya çapında birçok ülke ve bölgeye yayılmıştır. Oldukça bulaşıcı bir virüs olan COVID-19, aerosollerinin solunması, doğrudan insan teması ve fomitler yoluyla yayılma eğilimindedir (Türken ve Köse, 2020). Hastalığın insandan insana geçişinin agresif ve kuluçka

süresinin uzun olması nedeniyle hükümetler sürekli veya aralıklı karantina ve izolasyon önlemleri almak zorunda kalmıştır. Toplumların bu karmaşık sürece uyumda zorlanmadığı, istenilen uygulamalara dikkat ettiği gözlemlenmiş olup yapılan bir çalışmada katılımcıların tamamına yakınının (%98,0) son günlerde dışarı çıkarken maske taktıkları tespit edilmiştir (Zhong vd., 2020). Pandemi hastalıkların yol açtıkları mortalite ve morbidite ile insanlığın birçok salgın hastalıklara karşı koruyucusu olmuş aşular yine gündeme gelmiştir. Mevcut COVID-19 pandemisini kontrol etmek için son zamanlarda sağlanan ilerlemelere rağmen dünya etkin ve güvenilir aşular geliştirilmiştir (Gül vd., 2020)

Aşılama, dünya çapında mortaliteye ve morbiditeye neden olan hastalıkların bazılarında karşı insan sağlığını korumada özellikle çocukların ve kadınların sağlığını korumada başvurulan en etkili ve verimli tedavi yöntemlerinden biridir (Altınbaş ve İster, 2019). Aşılama yoluyla tahminen yılda 2 ila 3 milyon ölüm ve daha da büyük hastalık ve sakatlık yükü önlenmektedir (Debas vd., 2011). Aşılama ile önlenebilen enfeksiyonların, birçok gelişmiş ülkede yılda 30 binden fazla ölüme neden olduğu, bunun yanı sıra her sene 2-3 milyon ölümü de önlediği görülmüştür (Sağlık Bakanlığı, 2014). Aynı zamanda aşılama, küresel olarak bebek ve çocuk morbidite ve mortalitesini azaltmak için en başarılı ve uygun maliyetli bir halk sağlığı müdahalesi olarak görülmektedir (Altınbaş ve İster, 2019).

Bir salgına yönelik aşuların ve aşılama çalışmalarının başlamasıyla birlikte “hiç gecikmeden” aşı karşıtlığı da gündeme gelmektedir (Kutlu ve Altındiş, 2018). Dünyada yirmi yıl önce, “aşı kararsızlığı-aşı reddi” kavramları ortaya atılmış olup giderek artan aşı reddi vakaları, aşılama oranlarında düşümlere neden olmuş ve aşı ile korunabilir hastalıkların sıklığında artışa yol açmıştır. Ülkemizde ise son sekiz yıldır aşı karşıtlığı hareketi başlamıştır. Önceleri çok az sayıda olan aşı reddi vakaları, 2015 yılında “aşı uygulaması için ebeveynlerden onam alınması” ile ilgili bir davanın kazanılması ve aşı karşıtı söylemlerin sık sık medyada yer alması ile hızla artış göstermiştir (Gür, 2019). Hızlı aşı geliştirme, popüler ve sosyal medyadaki yanlış bilgiler, kutuplaşmış sosyopolitik ortam ve büyük ölçekli aşılama çabalarının doğasında bulunan karmaşıklıklar, aşuya olan güveni sarsabilir. COVID-19 enfeksiyonlarında son zamanlarda görülen ölümcül artışlar, COVID-19 aşularının değerinin altını çizmiş olsa da, popülasyonun COVID-19 aşısını benimsemesini sağlamak, davranış değişikliğini etkilemek ve aşı tereddütünü gidermek için çok düzeyli, kanıta dayalı stratejilerin uygulanmasını gerektirecektir. Amerika Birleşik Devletleri'nde halkın COVID-19 aşısına yönelik tutumunu değerlendirmeye yönelik yapılan bir araştırmada, halkın aşı konusunda önemli bir tereddütü olduğu tespit edilmiştir (Finney vd., 2020).

Aşı karşıtlığı ile mücadelede bilim insanlarının aşı kararsızlığı - aşı reddi nedenleri, aşılama toplumsal onayı artırma yöntemleri konusunda bilimsel çalışmalar yapması ve bu araştırmalar ışığında çözüm önerileri getirmeleri esastır. Ayrıca, aşı ve etkileri konusunda yapılan bilimsel çalışmaların sonuçları hakkında toplumun bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesinde kitle iletişim araçlarının ve sosyal medyanın kullanılması, “aşı karşıtlığı” ile mücadelede hızla yol alınmasını sağlayacaktır (Gür, 2019). Bu çalışmanın amacı, endüstriyel alan çalışanlarının COVID-19 Pandemi sürecinde geliştirilen antiviral aşılarda hakkında bilgi durumları ve tercihlerinin, Aydın Ortaklar Organize Sanayi Bölgesi örneği üzerinden değerlendirilmesidir.

1.MATERYAL VE YÖNTEM

Bilgi ve tutum belirlenmesi planlanan kesitsel tipteki araştırmada; Çalışmanın evrenini, Aydın Ortaklar Organize Sanayi Çalışanları oluşturmaktadır (N=1100). Çalışmada örneklem seçilmeyerek aşılama programında aşılama çalışanlardan 500 kişi ve üzerine ulaşmak hedeflenmiştir. Çalışmada 512 kişiye ulaşılmıştır. 15.11.2021-15.01.2022 tarihleri arasında yüz yüze görüşme tekniği ile anket uygulanmıştır. Araştırma için 10.09.2021 tarihli Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilimsel Araştırma Platformu Sisteminden ve Ege Üniversitesi Tıbbi Araştırmalar Etik Kurulundan(TAEK) 16.12.2021 tarihinde 21-12.1T/4 karar nolu izin ile Aydın İl Sağlık Müdürlüğü’ den 10.01.2022/156370204 tarih ve sayılı izinler alınmıştır.

Veriler, araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanan anket formu ile toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan veri toplama formu iki bölümden oluşmaktadır. Anket formunun ilk bölümünü çalışanların bazı tanımlayıcı özelliklerini belirlemeye yönelik (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hali, çocuk sayısı, aynı evde kaç kişi yaşadığı, işe giderken tercih ettiği ulaşım şekli) 7 (yedi) soru yer almaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde çalışanların covid-19 aşılarda hakkında bilgi ve tercih sebeplerine yönelik 23 (yirmi üç) soru bulunmaktadır. Araştırma sadece Organize sanayide çalışanların Covid-19 aşılarda yönelik bilgilerine ve tercihlerine yönelik sorular ile sınırlı tutulmuştur. Sorulara verilen cevaplardan toplam bir puan elde edilmiş olup toplam puanın sosyo-demografik verilerle testi yapılmıştır. Veriler, SPSS 23,0 programında tanımlayıcı istatistikler kullanılarak değerlendirilmiştir. Kategorik değişkenler sayı ve yüzde olarak, sürekli değişkenler ortalama ve standart sapma olarak verilmiştir. Bağımsız değişkenler ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için t- testi ile ANOVA testi kullanılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, anlamlılık $p<0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

2.BULGULAR

Araştırmaya katılan örneklem grubunun demografik özellikleri (Tablo 1) ve çıkarımsal istatistik sonuçları aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

		Sayı (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	254	49,6
	Erkek	258	50,4
Yaş	18-24	62	12,1
	25-34	151	29,5
	35-44	182	35,5
	45 ve üzeri	117	22,9
Medeni Durum	Evli	356	69,5
	Bekâr	156	30,5
Evlerinde Yaşayan Kişi Sayısı	Yalnız	20	3,9
	İki kişi	43	8,4
	Üç kişi	154	30,1
	Dört kişi	193	37,7
	Beş kişi ve üzeri	102	19,9
Eğitim Durumu	İlkokul	231	45,1
	Lise	153	29,9
	Lisans ve üzeri	128	25,0
Çocuk Sayısı	Yok	155	30,3
	Bir çocuk	103	20,1
	İki çocuk	173	33,8
	Üç çocuk ve üzeri	81	15,8
Ulaşım Şekli	Otobüs	403	78,7
	Taksi veya şahsi araç	109	21,3

Araştırmaya katılan çalışanların yaş dağılımı değerlendirildiğinde, 18-24 yaş aralığında yer alanlar toplam örneklemin %12,1'ini, 25-34 yaş aralığında yer alanlar %29,5'ini, 35-44 yaş aralığında yer alanlar %35,5'ini, 45 yaş ve üzerinde bulunanlar ise %22,9'unu oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş gruplarına göre çoğunluğunun 35-44 yaş arasında yer aldıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan çalışanların cinsiyet yüzdeleri incelendiğinde katılımcıların, %49,6'u (n=254) kadın, %50,4'ü (n=258) erkektir. Araştırmaya katılanların medeni durumu incelendiğinde katılımcıların %69,5'i (n=356) evli, %30,5'i (n=156) bekârdır. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde ilkokul mezunları toplam örneklemin %45,1'ini, lise mezunları %3,2'sini, lisans ve lisansüstü mezunları %25,0'ını oluşturdukları görülmektedir. Katılımcıların

çocuk sayılarına ilişkin incelemede, çocuğu olmayanlar toplam örneklemin %30,3'ünü, tek çocuğu olanlar %20,1'ini, iki çocuğu olanlar %33,8'ini, üç çocuk ve üzeri çocuğu olanlar %15,8'ini oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun iki çocuğa sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların evlerinde yaşayan kişi sayısına ilişkin veriler incelendiğinde yalnız yaşayanlar toplam örneklemin %3,9'unu, iki kişi yaşayanlar %8,4'ünü, üç kişi yaşayanlar %30,1'ini, dört kişi yaşayanlar %37,7'sini, beş kişi ve üzeri yaşayanlar %19,9'unu oluşturmaktadır. Katılımcıların çoğunluğunun evlerinde dört kişi yaşadıkları görülmektedir. Katılımcıların ulaşım şekline ilişkin veriler incelendiğinde otobüs ile ulaşım sağlayanlar toplam örneklemin %78,7'sini, taksi veya şahsi aracıyla ulaşım sağlayanlar %21,3'ünü oluşturmaktadır (Tablo 1).

Tablo 2. Cinsiyet ve Medeni Durumun Puan Ortalamaları Üzerindeki Etkisi Bağımsız T-Testi

Boyutlar	Cinsiyet	n	Ort.	SS	t	p
Puan Ortalaması	Kadın	254	3,44	0,41	1,352	0,17
	Erkek	258	3,39	0,34		
	Medeni Durum	n	Ort.	SS	t	p
	Evli	356	3,42	0,41	0,21	0,82
	Bekâr	156	3,41	0,30		
	Ulaşım Şekli	n	Ort.	SS	t	p
	Otobüs	403	3,43	0,35	1,351	0,25
	Taksi veya şahsi araç	109	3,37	0,47		

Cinsiyete göre puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için normallik varsayımının ön analizi sonucunda bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre anlamlı bir fark saptanmamıştır $t(510) = -1,352$, $p=0,17$). Medeni durumun puan ortalamaları üstünde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını analiz etmek adına normallik varsayımının ön analizi neticesinde bağımsız gruplar t-testi yürütülmüştür. Analiz neticesinde medeni durumun puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmamıştır $t(510) = -.221$, $p = 0,82$). Ulaşım şeklinin durumun puan ortalamaları üstünde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını analiz etmek adına normallik varsayımının ön analizi neticesinde bağımsız gruplar t-testi yürütülmüştür. Analiz neticesinde medeni durumun puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu saptanmamıştır $t(510) = 1,351$, $p = 0,25$) (Tablo 2).

Normallik varsayımı ön analizi sonucunda, yaşın puan ortalaması üzerindeki etkisini incelemek için tek faktörlü gruplar arası varyans analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Katılımcılar gruplara ayrılmıştır ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. $F(3,508)=2,666$,

p=0,04). 35-44 yaş arasında yer alan katılımcıların puan ortalamaları diğer yaş gruplarından daha yüksektir. Normallik varsayımı ön analizi sonucunda, eğitim durumunun puan ortalamaları üzerindeki etkisini incelemek için tek faktörlü gruplar arası varyans analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Katılımcılar gruplara ayrılmıştır ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır $F(2,509)=4,856$, $p=0,008$). Lise mezunlarının puan ortalaması diğer eğitim gruplarından anlamlı şekilde daha yüksektir. Normallik varsayımı ön analizi sonucunda, evdeki kişi sayısının puan ortalamaları üzerindeki etkisini incelemek için tek faktörlü gruplar arası varyans analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Katılımcılar gruplara ayrılmıştır ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır $F(4,507)=1,609$, $p=0,17$). Normallik varsayımı ön analizi sonucunda, çocuk sayısının puan ortalamaları üzerindeki etkisini incelemek için tek faktörlü gruplar arası varyans analizi (ANOVA) yürütülmüştür. Katılımcılar gruplara ayrılmıştır ve istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır $F(3,508)=.936$, $p=0,42$) (Tablo 3).

Tablo 3. Yaş ve Eğitim Durumunun Puan Ortalamaları Üzerindeki Etkisi ANOVA Testi

Boyutlar	Yaş	n	Ort.	SS	F	p
Puan Ortalaması	18-24	62	3,30	0,38	2,666	0,04
	25-34	151	3,40	0,41		
	35-44	182	3,45	0,34		
	45 ve üzeri	117	3,44	0,38		
	Eğitim Durumu	n	Ort.	SS	4,586	0,008
	İlkokul	231	3,39	0,40		
	Lise	153	3,50	0,34		
	Lisans ve lisansüstü	128	3,37	0,37	1,609	0,17
	Evdeki Kişi Sayısı	n	Ort.	SS		
	Yalnız	20	3,33	0,21		
	İki kişi	43	3,30	0,56		
	Üç kişi	154	3,43	0,39		
	Dört kişi	193	3,45	0,33	0,936	0,42
	Beş kişi ve üzeri	102	3,40	0,37		
Çocuk Sayısı	n	Ort.	SS			
Yok	155	3,38	0,38			
Bir çocuk	103	3,45	0,41	0,936	0,42	
İki çocuk	173	3,43	0,37			
Üç çocuk ve üzeri	81	3,42	0,35			

Katılımcıların Sinovac ve biontech aşılarını tercih etme durumları incelendiğinde %23,2 biontech aşısını yaptırmak istediğini belirtirken %6,8 kişi Sinovac aşısı olmayı tercih etmiştir (Tablo 4).

Tablo 4: Sinovac veya Biontech Aşısının Tercih Edilme Durumu

Sinovac veya Biontech Aşısının Tercih Edilme Durumu				
	N	Yüzde (%)	Ort.	SS
Sinovac aşısını yaptırmak isterdim.	35	6,8	2,78	1,154
COVID-19 aşılardan Biontech aşısını yaptırmak isterdim	119	23,2	3,75	1,061

3.TARTIŞMA

Bu araştırma ile endüstriyel alan çalışanlarının COVID-19 anti-viral aşılar hakkında bilgi düzeylerini ve tercihlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yıldız ve ark. (2021) COVID-19 Pandemi sürecinde geliştirilen aşılara karşı bireylerin tutumlarının değerlendirilmesi üzerine yapmış oldukları çalışmada, aşıya karşı olumlu tutum gösterenlerde erkekler ve kadınlar arasında anlamlı bir farklılık olduğu yazılmıştır. Kadın grubunun ortalaması 1,93 ve erkek grubunun ortalaması 2,38 olduğundan erkeklerin aşıya karşı kadınlara göre daha olumlu bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Bizim çalışmamızda cinsiyetin toplam puan üzerinde etkisi olmadığı tespit edilmiştir.

Aloğlu ve Sönmez tarafından 2021 yılında Türkiye’de COVID-19 Pandemisi ve aşısına yönelik tutum ve davranışların bazı değişkenler ile incelenmesi konulu çalışmalarında katılımcıların %56,8’inin aşı yaptırmak isterken %43,2’nün yaptırmak istemediği, aşı olmak zorunluluğu olursa %20,5’inin Sinovac aşısı, %24,7’sinin Biontech aşısını tercih edeceğini belirtirken %47’sinin yerli aşıyı beklemek istediğini ifade etmiştir. Bu çalışmanın verilerinde de Biontech aşı tercihi daha yüksek oranda olduğu görülmektedir.

Yıldız ve ark. (2021) COVID-19 Pandemi sürecinde geliştirilen aşılara karşı bireylerin tutumlarının değerlendirilmesi üzerine yapmış oldukları çalışmada yaşları 51-65 olanların aşıya karşı tutumları 20-35 yaş gruplarından daha olumlu olduğu tespit edilmiştir. Buna göre katılımcıların yaş düzeyi arttıkça aşıya karşı olumlu tutum, yaş düzeyi azaldıkça aşıya karşı olumsuz tutum sergiledikleri belirtilmiştir. Kumari ve ark.(2021) COVID-19 aşılarna yönelik yapmış oldukları çalışmada ise insanların aşıya karşı genel olarak olumlu bir tutumu olduğu, çoğunluğu fırsat buldukça aşı olmayı (%83,60), aşı ücretini ödemeyi (%75,43) ve aile ve arkadaşlarına önermeyi (%82,77) istemektedir. Aşı olma isteği yaş ve sosyoekonomik durum ile anlamlı olarak ilişkilidir. Daha yüksek yaş grubu ve sosyo-ekonomik durum, aşı olma isteğiyle ilişkilidir. Bizim çalışmamızda da 35-44 orta genç yaş grubunda puan ortalaması anlamlı olarak yüksek çıkmıştır. Bu açıdan araştırma bulguları Yıldız ve ark.’nın çalışmaları ve Kumari ve

ark'nın yaptıkları çalışmalar ile uyumlu değildir. Bunun nedeninin sanayide çalışanların 35-44 orta yaş popülasyonunun sayısının fazla olmasından kaynaklandığı düşünülmüştür.

Uzuner ve ark. (2018) erişkinlerin erişkin aşılıları hakkındaki bilgi, tutum ve davranışları hakkındaki çalışmalarında, katılımcıların eğitim durumu göz önünde bulundurulduğunda lise ve üzeri eğitimi olanların grip ve hepatit B aşılıları hakkında, ortaokul ve altı grubuna göre daha bilgili olduğu tespit edilmiştir. Bu açıdan bizim çalışmamız benzerlik göstermektedir. Kişilerin aşılıları hakkında bilgi sahibi olması aşı yaptırmaya oranlarını olumlu yönde etkilemektedir. Ünal ve ark. (2016) eğitimle aşılama oranlarının artırılması konusunda yaptıkları çalışmada eğitimin aşılama oranlarını artırdığını gözlemiştir. Eğitim sonucunda pnömokok aşısı yaptırmaya oranı %11,6'dan, %60,2'ye yükselmiştir. İneli' nin 2016' da 18 yaş üstü erişkinlerin, erişkin aşılıları konusundaki bilgi, tutum ve görüşlerine yönelik yapmış olduğu çalışmada, grip aşısı hakkındaki tutumları açısından gruplar incelenmiş ve tetanoz aşısı hakkındaki tutumları açısından anlamlı fark bulunmuştur. Yükseköğretim grubunun daha fazla (10 yılda bir) hatırlatma dozu yaptırdığı tespit edilmiştir.

İnsanların COVID-19 aşısına yönelik tutumlarını anlamak, bir aşı programının başarılı bir şekilde uygulanması için çok önemlidir. Mir ve ark. (2021) yapmış oldukları çalışmada katılımcıların COVID-19'u ciddi bir sağlık riski olarak gördükleri, bu nedenle kendilerini çok savunmasız hissetme veya aşından korkma eğiliminde olmadıkları tespit edilmiştir. Katılımcılar aşı ile ilgili kararlarında, yakın ilişki içinde oldukları ve güvenilir olarak gördükleri aileleri, arkadaşları ve hekimlerin önerilerini ve davranışlarını sosyal bir davranış normu-kuralı olarak görmüşlerdir. Araştırmacılar sosyal medya yayınlarının, COVID-19 aşısı kabulüne yönelik tutum ve kararlarında önemsiz bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir. COVID-19 aşısı programının başarısı, insanların aşı programına ilişkin bilgi ve tutumlarına bağlıdır. Ayrıca katılımcıların COVID-19 aşılılarına olan güveni, esas olarak aşı geliştirme, klinik denemeler ve bu aşılıların hükümet ve tıbbi makamlardan onaylanmasından oluşmaktadır. Kolaylaştırıcıların güçlendirilmesi ve genel nüfus arasında gözlenen engellerin sınırlandırılmasıyla daha yüksek aşı kabulü sağlanabilir.

SONUÇ

COVID-19 aşılıları hakkında bilgi sahibi olma durumu, lise ve üzeri eğitilmiş olanlarda anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Erişkin aşılama oranlarının yükseltilmesinde aşı eğitimlerinin yaygınlaştırılması, güncel bilgilerin aktarılması ve medya kanalı ile farkındalık oluşturulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Toplumda aşılılarla ilgili eğitim durumu ve yaş grubuna uygun eğitimlerin düzenlenmesi, pandemilerle mücadeleye önemli katkı sağlayacaktır.

Yeni çalışmalarda aşı karşıtlığı ve aşı direnci ile ilgili değişkenlerin değerlendirilmesi önemli görülmektedir.

Sınırlılıklar

Çalışmamız Aydın Ortaklar organize sanayi (AOS) bölgesinde çalışan 18-65 yaş arası erkek ve kadın çalışanlar ile sınırlıdır($N=1100$). Aydın İli Ortaklar Organize sanayi bölgesi (AOS) çalışanlarından ve çalışmaya katılmaya gönüllü olanlar ile araştırma yapılmıştır. Araştırmaya katılan bireylere araştırmanın amacı açıklanmış, araştırmaya katılımın tamamen gönüllük esasına dayandığı belirtildikten sonra araştırmaya katılmak istemeyenler araştırma dışı bırakılmıştır.

Yazar Katkıları

GÖY, EO araştırma tasarımı; GÖY, EO veri toplama; GÖY, EO veri analizi; GÖY, EO makale yazımına katkı sunmuştur.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını bildirmişlerdir.

KAYNAKÇA

Altınbaş, Y, İster, ED. (2019). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Tamamlayıcı ve Alternatif Tedaviler Hakkındaki Görüş, Bilgi ve Uygulamaları. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 2(1), 47-60.

Debas, HT, Laxminarayan, R, Straus, SE. (2011). Complementary And Alternative Medicine. Disease Control Priorities In Developing Countries Web Site. <https://europepmc.org/>,11.10.2021

Finney Rutten, LJ, Zhu, X, Leppin, AL, Ridgeway, JL, Swift, MD, Griffin, JM. vd. (2020). Evidence-Based Strategies For Clinical Organizations To Address Covid-19 Vaccine Hesitancy. *Mayo Clin Proc*, 96(3), 699-707.

Gül, H, Gülüm, M, İlter, B, Şimşek, AÇ, Bulut, YE, Güzeldemirci, GB. vd. (2020). Covid-19 Sürecinde Sağlık Çalışanları İçin Alınan Koruyucu Önlemlerin Etkisi. *Ankara Medical Journal*, 20(4), 1000-1015.

Gür, E. (2019). *Aşı Kararsızlığı Aşı Reddi*. Türk Pediatri Arşivi, 54, 1-2.

İneli, BU. (2016). *18 Yaş Üstü Erişkinlerin, Erişkin Aşuları Konusundaki Bilgi, Tutum ve Görüşleri İle Aşı Yaptırma Oranlarının Değerlendirilmesi*. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı. Antalya.

Mir, HH, Parveen, S, Mullick, NH, Nabi, S. (2021) . Using Structural Equation Modeling To Predict Indian People's Attitudes And Intentions Towards Covid-19. Vaccination. Diabetes & Metabolic Syndrome: *Clinical Research & Reviews*, 15 (3), 1017-1022.

Oğuzöncül, AF, Tuncer-Kara, K, Deveci, SE. (2021). Birinci Basamakta Çalışan Hekimlerin Aşılar Hakkında Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Klimik Journal/Klimik Dergisi*, 34(2),123-8.

Kumari, A, Ranjan, P, Chopra, S, Kaur, D, Kaur, T, Upadhyay, AD. vd. (2021). Knowledge, Barriers And Facilitators Regarding Covid-19 Vaccine And Vaccination Programme Among The General Population. *Diabetes Metab Syndr*, 15(3), 987-992.

Uzuner, A, Arabacı, Ş, Yüceel, Aİ, Kocatürk, AC, Kaynar, E, Khan, A. (2018). Erişkinlerin Erişkin Aşıları Hakkındaki Bilgi, Tutum ve Davranışları. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 12 (3) , 215-225.

Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı (2014). Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği. Web Site.<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014.10.20141027-3.htm>, 11.12.2021.

Türken, M, Köse, Ş. (2020). Covid-19 Bulaş Yolları ve Önleme. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 30, 36-42.

Yıldız, Z, Gencer, E, Gezegen, NF. (2021). Covid 19 Pandemi Sürecinde Geliştirilen Aşılarla Karşı Bireylerin Tutumlarının Değerlendirilmesi Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (3) , 877-889.

Zhong, BL, Luo, W, Li, HM, Zhang, QQ, Liu, XG, Li, WT. vd. (2020) Knowledge, Attitudes, And Practices Towards Covid-19 Among Chinese Residents During The Rapid Rise Period of The Covid-19 Outbreak. *International Journal Of Biological Sciences*, 16(10), 1745.